

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.4>

УДК 801.81:398.8](=161.2):355.48(477:470)"2014/..."

ФОЛЬКЛОРНІ ДЖЕРЕЛА ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ У ЧАСИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

ДАНИЛЮК
Ніна Олексіївна,

доктор філологічних наук,
професор кафедри української
мови,
Волинський національний
університет імені Лесі Українки;
проспект Волі, 13, м. Луцьк,
Волинська область, 43025;
e-mail: danyluk@vnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-7373-2902

Nina
DANYLYUK,

Doctor of Philological Sciences,
Professor, Department of the
Ukrainian language,
Lesya Ukrainka Volyn National
University;
13, Voli prospect, Lutsk, Volyn region,
43025, Ukraine;
e-mail: danyluk@vnu.edu.ua

*На матеріалі текстів сучасних українських пісень розглянуто способи активізації фольклорних джерел: 1) виконання народних пісень у новому музичному оформленні з відеокліпами; 2) наповнення традиційних текстів додатковим змістом; 3) переспіви відомих народних пісень; 4) актуалізація окремих фольклорних різновидів (колискові, колядки, коломийки та ін.); 5) трансформація іншої фольклорно-жанрової форми в пісенну (напр., замовляння); б) створення нових пісень із залученням фольклорних одиниць. Зроблено висновок про посилення фольклорного струменя, використання мовних образів **Україна, рідна земля, козак, хлопець, мати та ін.**, що відбивають мовомислення українців.*

Ключові слова: *пісенний текст, першотвір, переспів, фольклорний засіб, мовний образ.*

*Українська пісня! Хто не був зачарований нею,
хто не згадує її, як своє чисте, прозоре дитинство,
свою горду юність, своє бажання бути
красивим і ніжним, сильним і хоробрим?*

Олександр Довженко

Загальновідомо, що фольклор – це родючий ґрунт, на якому сформувалась українська літературна мова в цілому та художній стиль зокрема. Упродовж усієї історії розвитку відбувалася

взаємодія народно-пісенної та літературної книжно-писемної поезії, що особливо активізувалась у періоди національно-культурного піднесення, соціально-політичних та військових випробувань. Як зауважувала С.Я. Єрмоленко, «від колективної мовної творчості як генетичної пам'яті народного слова до індивідуальної і знову до національно-мовної скарбниці, якою є літературна словесність, – такий кругообіг художньо досконалої, естетично освяченої мови» [Єрмоленко 1999: 9–10]. На початку XXI ст., у часи Євромайдану, гібридної та повномасштабної російсько-української війни, що триває від 2014 р., спостерігаємо постійне звернення сучасних виконавців до народнопоетичних текстів, оновлення їх змісту й форми, посилення фольклорного струменя в авторських піснях.

Зауважимо, що мова сучасних українських пісень у виконанні популярних гуртів «Океан Ельзи», «Скрябін», «Нічлава», «Мандри», «Бумбокс» привертала увагу лише поодиноким дослідників [Власова 2016; Клещова 2013; Яручик 2012]. Актуалізація фольклорних текстів, а також використання народнопоетичних засобів у нинішніх піснях ще не були предметом спеціального вивчення, хоч вони потребують опрацювання, що й зумовлює актуальність нашого дослідження

Для сучасних українських пісень показові такі основні способи активізації фольклорних джерел: 1) виконання народних пісень у новому музичному оформленні, у супроводі відеокліпів (напр., окремі тексти гуртів «ВВ», «VIP», «Бумбокс», «Made in Ukraine» та ін.); 2) наповнення традиційних текстів актуальним змістом («Пливе кача по Тисині...», «Ой у лузі червона калина...», «Гей, соколи!», повстанські пісні з альбому «Наші партизани» у виконанні Тараса Чубая і гуртів «Плач Єремії» та «Скрябін» та ін.); 3) сучасні переспіви відомих народних пісень (як-от: «Горіла шина, палала...» часів Євромайдану, «Летіла зозуля...», «Ніч яка місячна...», «Їхали укропи...» тощо); 4) актуалізація текстів окремих фольклорних жанрів («Колискова для коханої», «Колискова для ворога», «Бандерштатівські коломийки» у виконанні гурту «Скрябін», «Коломийки про москалів», «Повстанська колядка» та ін.); 5) трансформація іншої фольклорно-жанрової форми в пісенну («Буде тобі, враже, так, як відьма скаже» з елементами замовлянь у виконанні Ейнджі

Крейди); 6) створення нових пісенних текстів із використанням фольклорних одиниць (напр.: «Ой у лузі під Донбасом...», «Гей, сивий вітер плаче...», «Там, де є море і гори...» тощо). Велику кількість пісень опубліковано в електронному вигляді завдяки проектам «Українські пісні. 2003–2022», «Наші партизани» (2000, 2003, 2004), «Пісні війни» (2017–2022), а також викладено в ютубі (УП; НП; ПВ; УНП).

Докладніше розглянемо тексти, згруповані за названими способами актуалізації. Пісні першої групи, як правило, не зазнають змін першотексту, однак мають нову музичну версію та відеосупровід (збірки «Українські народні пісні / хіти в сучасній обробці») (УНП). Серед них найпопулярніші твори про кохання та весільні, що передають вічні почуття молодих людей, напр.: «В саду гуляла» (виконавці Д. Бігун, гурт «ГуляНка»), «Калина» (Н. Карпа), «Криниченька» (О. Будник), «Місяць на небі» (В. Окілко), «Ой чорна, я си чорна» (К. Малецька та Заліско); «Тече вода каламутна» (гурт «Награш»), «По весіллях грав би» (гурт «Зоряна ніч», І. Найда), «Чорні очка» (І. Федішин) та ін.

У часи воєнного протистояння отримали нове життя козацькі, рекрутські, стрілецькі та повстанські пісні, в яких зображено боротьбу за незалежність, створено мовний образ захисника України, як-от: «Їхали козаки» (Заліско і Захар), «Їхав, їхав козак містом» («Награш band»), «Ой у лузі червона калина» (гурти «Kolaba», «Бумбокс», «Гайдамаки» та ін.), «Пливе кача» (чоловіча хорова капела «Пікардійська терція»), «Гей Гу, Гей Га», «Повіяв вітер степовий», «Там, під Львівським замком» (три останні – Т. Чубай, гурти «Плач Єремії» та «Скрябін») (НП).

Після Євромайдану 2014 р. набула поширення лемківська рекрутська пісня «Пливе кача», у якій зображено прощання хлопця-новобранця з матір'ю, передчуття його загибелі (УП). За припущенням, вона виникла в 40-ві рр. ХХ ст., була записана композитором і фольклористом Д. Задором на Закарпатті, опублікована в збірці «Народні пісні підкарпатських русинів» (Ужгород, 1944) і входила до репертуару воїнів УПА. Автор тексту невідомий, тому пісню вважають народною. В її мовну тканину вплетено низку діалектизмів, що відображають

уснорозмовне мовлення представників лемківського говору – одного з архаїчних говорів південно-західного наріччя української мови. Зокрема це діалектизми: а) фонетичні: *виберут, ци*; б) морфолого-словотвірні: *кача, по Тисині, мамко, ми, ти, погину*; в) лексичні: *Залаєш ми в злу годину* – ‘накликеш біду’, *брати (вибрати) яму* – ‘(ви)копати’, *якби ж* – ‘як же ж’ (*Ци не жаль ти, мамко, буде? Гей, як би ж мені, синку, не жаль?*). Ці форми вказують на територіальну прив’язаність першотвору, який став відомий по всій Україні. У слові *Тисина* питомий суфікс *-ин-* має значення одиничності, проєктованої на нормативний гідронім *Тиса*. Ця назва зафіксована у «Словнику гідронімів України» із вказівкою, що це ліва притока Дунаю, (виникає від злиття р. Чорної Тиси (головний витік) і Білої Тиси на Устеріках у м. Рахів Закарпатської області) [Словник гідронімів України 1979: 564].

Мовностилістичні риси аналізованого тексту відповідають фольклорному канону. Епітети *в чужім краю, чужі люди* підкреслюють перебування сина-рекрута далеко від рідного дому. Вираз *в злу годину* засвідчує давнє вірування в добрий і поганий час, коли сказане може накликати біду. Метафору *Ти ж на моїм серцю лежав* розглядаємо як варіант усталених висловів *лежати під серцем, носити під серцем* – ‘виношувати дитину’. У пісні вжито шість питальних речень, що передають уявний діалог матері з сином. Твір має циклічну будову: починається і закінчується рядком *Пливе кача по Тисині*, що свідчить про плинність життя і водночас про його незнищенність. Пісня стала плачем-реквіємом за героями Небесної сотні, воїнами АТО і загиблими в російсько-українській війні.

Із початком повномасштабного вторгнення рашистів особливої популярності набула відома стрілецько-повстанська пісня «Червона калина» («Ой у лузі червона калина...») (УП), яку виконують лідер групи «Бумбокс» А. Хливнюк (вперше зазвучала в лютому 2022 р. біля Софії Київської), А. Матвієнко, багато цивільних та військових гуртів (УП). Всесвітньо відомою стала кавер-версія гурту «Пінк Флойд» із назвою «Неу, Неу, Rise Up!», що дала поштовх для перекладів багатьма мовами. Пісня полюбилася також дітям, з’явився «дитячий» варіант у супроводі мультиплікаційного ряду. Авторство тексту остаточ-

но не встановлене: за однією версією – його написав у 1914 р. в Галичині С. Чарнецький, а на початку Першої світової війни доповнив Г. Трух. Пісню виконували січові стрільці, згодом бійці УПА. За іншою версією композитора М. Гайворонського, який, імовірно, створив мелодію, автором пісні був В. Пачовський. Проте багато фольклористів вважають її народною. Припускають, що строфу «Не хилися, червона калино...» додали до тексту наприкінці 1980-х рр. диригент і керівник хору «Гомін» Л. Яценко та журналістка і правозахисниця Н. Світлична.

В аналізованому тексті вжито питому українську лексику з поодиноким вкрапленням іншомовної (*марширують, кайдан*). Фольклорне забарвлення мають пестливо-зменшені та нестягнені форми прикметників і займенників (*буйнесенький вітер, тую ярую пшеницю*), що є засобами стилізації. Використано типові епітетні сполуки (*червона калина, білий цвіт, славна Україна, яра пшениця, широкі степи*), а також okazіоналізм *тан = танець*. Частина художніх образів, компоненти яких набувають переносних значень, стають метафорами (*у кривавий тан, з ворогами тан*). Крім того, зафіксовано народнопоетичні метафори-персоніфікації (*наша славна Україна зажурилася, нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо!*). Текст побудовано на засадах семантико-синтаксичного паралелізму з ключовими словами-символами *червона калина – славна Україна*. Пісня в новій музичній обробці закінчується фразою *Слава Україні! Героям слава!* Вона стала маршем-закликом для сучасних українців.

Повстанська пісня «Батько наш – Бандера, Україна – мати» не лише звучить у первинному вигляді (УП), але й має осучаснений текст М. Лободзінського: *Батько наш – Бандера! Україна – Мати! Ми за Україну підем воювати!.. У Москву спроводим всіх колаборантів, Звільним Україну! Знищим окупантів!* (УП). В обох творах лишилися зіставлення *Батько наш – Бандера, Україна – мати*. Першотекст побудовано у вигляді традиційного діалогу-плачу матері над смертельно пораненим сином. Тут вжито постійні епітетні сполуки, пестливо-зменшені форми, синоніми, які засвідчують безмежне материнське горе: *Як прийшла до нього рідна мати його, Плаче і ридає, жсалує*

його; *Ой, сину ж мій, сину, вже навоювався, Без правої ручки, без ніжки* *зостався*. У сучасному переспіві за допомогою низки одиниць посилено мотив стійкості повстанців у боротьбі з окупантами за українські цінності: *Ми за Україну будем воювати! Мову, гідність, волю будем захищати!; Гнати окупанта гідно і завзято, Стати врешті паном у своїй же хаті!* Зазначимо, що в новому тексті використано більше слів на позначення ворога. Крім назви *москалі* (вона є і в першотворі), зафіксовано лексеми з негативною семантикою: *окупанти, колаборанти, брехуни, блазні*. Використано стилістично забарвлені одиниці: розмовно-просторічні, сленгові, частина з яких набула поширення в період російської агресії, напр.: *Натовкмачим пики осоруженій ваті, Щоб не заважали жити в рідній хаті!; Брехунів і блазнів – копняками гнати!* Слово *вата* – це збірна назва ворогів (*ватників*), яка виникла внаслідок асоціації з верхнім теплим одягом радянських часів із ватним наповнювачем (укр. *куфайка*, рос. *фуфайка, ватник*). *Малорос* у цьому контексті позначає людину з комплексом меншовартості: *Нумо проганяти з душі малороса!* Заклично-величальні фрази набули особливого звучання в мовленні українців: *Хтось один промовить: Слава Україні! Хтось один промовить, відгукнуть мільйони: Слава Україні! Всім Героям Слава!*

Звернімо увагу на зміну семантики слів *партизан, партизанський* у піснях про УПА, поширених нині. За радянських часів, коли згадки про повстанців були заборонені, у «Словнику української мови» в 11 т. першу лексему вміщено з такими значеннями: 1. «Учасник партизанської боротьби, член партизанського загону» (сталий вислів червоний партизан – народний месник часів громадянської та Великої Вітчизняної воєн); 2. «Один з перших прихильників якого-небудь руху, напряму» (з приміткою застаріле) (СУМ 1975: 77). В аналізованому тексті *партизан* – це «учасник збройної боротьби українців за самостійну державу, яку провадили загони бійців Української повстанської армії в 1942–1960 рр., що діяли в тилу ворога (Червоної армії, червоних партизанів та військ Третього рейху)», а *партизанський* – «той, що стосується боротьби партизанів», напр.: *Там, під Львівським замком старий дуб стояв, А під тим дубочком партизан лежав* (УП); *Ой у лісі на поляні старий*

батько воли нас, По дорозі пробирався партизанський відділ наш (УП).

Відома народна пісня «Горіла сосна, палала» стала основою для кількох переспівів, що виникли в часи Євромайдану (21.11.2013–22.02.2014 рр.). Первинний весільний текст, який виконували при розплітанні коси й одяганні фати (*вельона*), мав такий початок: *Горіла сосна, палала, Під нев дівчина стояла. Під нев дівчина стояла, Русяву косу чесала. – Ой коси, коси ви мої, Довго служили ви мені. Більше служить не будете, Під білий вельон підете (УП).* У двох зафіксованих піснях майданівців представлено нові реалії періоду протистояння злочинній владі: а) в першому – *бочка, гаряча кава, чай, напої*, напр.: *Горіла бочка, диміла, Під неї дівчина сиділа; Ой, руці, руці ви мої, Довго носили напої; Горіла бочка, палала, Як Україна повстала (УП)* (автор слів, можливо, Андрій Панчишин); б) у другому – *барикада, шина, бензин, мішок; тітушки, зеки, регіонал, суд народний, трибунал* та ін: *Горіла шина ще й мішок, Ой, навезли нам тітушок; Ой, зеки, зеки, ви мої, Довго служили ви мені, ...Більше служить не будете, Під суд народний підете (УП).* Розглянуті варіанти засвідчують, що перший за лексикою ближчий до оригіналу, а в другому більше одиниць на позначення засобів оборони, осіб за політичною, соціально-груповою належністю. Зокрема, використано розмовно-просторічні лексеми з негативною семантикою: *тітушки* (збірна назва найманців, яких використовували за часів Януковича для протидії демонстрантам; походить від прізвища спортсмена з Білої Церкви В. Тітушка, який у 2013 р. в Києві напав на журналістів під час акції протесту), *зеки* (умовна назва осіб, які відбувають покарання в спеціальних виправних закладах, утворена від російського скорочення ЗК – «заклученный»). Також ужито вислови з переносним значенням: *дикі собаки, сучий син*, якими позначено осіб, що вчиняли протиправні дії, б'ючи і розстрілюючи мітингарів: *Там барикада стояла. Диких собак не пускала; Горіла шина ще й бензин, Стріляв здалека сучий син.* Завдяки осучасненню нові тексти стали знаками боротьби за рух України до Євросоюзу, за права і свободу громадян.

Серед переспівів назвемо сучасні варіанти відомої пісні «Ніч яка місячна» на слова М. Старицького. У новому тексті збережено початковий рядок, що вказує на час та місце дії, постійні епітети, порівняння, однак описано роботу снайпера й реактивної військової системи «Ураган»: *Ніч така місячна зоряна ясная, / В оптиці в мене москаль. / На вітер поправочка – і до побачення. / Дамой «за паребрік», бай-бай! Сядем в окопчику десь за Дебальцево. / Нас тут багато, не сам! / Глянь, моя рибонька, хвилию полум'я / Ворога б'є «Ураган»* (УП). Як слушно зауважила О. Кирилюк, «у трансформованому тексті також є фольклорні особливості. Зокрема велика кількість зменшено-пестливих суфіксів, однак у військових термінах – *окопчик, поправочка, гвинтівочка*. Текст насичений багатьма термінами, що передають реалії війни: *оптика, поправка на вітер, хвиля полум'я, Ураган*. У творі також чітко змальований образ ворога: вибудовано синонімічний ряд *ворог – москаль, ватнік*. Окрім етнофолізму *москаль*, вказівку на російське походження ворога дає також сполука *за паребрік*, яку в українському суспільному просторі вживають, зокрема, як синонім до слова *Росія* <...> Розправа над «ворогом» показана на фоні ідилічно змального українського пейзажу, а основну думку закладено в останній фразі – *Щоб вже не лізли до нас*, яка свідчить про прихід ворога на українську територію. А тому *шмат тіла*, що висить на осичині, реципієнт сприймає позитивно – як заслужене покарання» [Кирилюк 2020: 40]. Закцентуємо також на стилістично забарвлених одиницях, що імітують російське мовлення, але записані українською графікою: *Дамой за паребрік*, згрубілу суфіксовану форму *шмат москаляки*, сленгове слово *ватнік* на позначення ворога, розмовно-просторічне дієслово *не лізли*.

Крім згаданої, відома також версія А. Кая з наявними реаліями воєнного сьогодення: *Ніч яка місячна зоряна ясная, / Видно, хоч орків стріляй. / Вийди ж ти, Вовочка, із свого бункера, / Мертвих солдат позбирай...* (УП). У ній зафіксовано сленгову назву ворогів *орки* (походить від англ. orcs або orks – вигаданий вид істот, кремезних варварів зі звіриними рисами із фентезійних творів Дж. Толкіна). У тексті окупантів називають вислови по-російському, але в українському орфографічному оформленні, як-от: *орда ненаситная, русській мір, отряди Ка-*

дирова. Російського президента Володимира Путіна названо зменшеною формою *Вовочка*, що в аналізованому мікроконтексті має зневажливе забарвлення. Слово *бункер* вказує на місце переховування злочинця, а фраза *Мертвих солдат позбирай* відсилає до того факту, що росіяни часто не забирають своїх загиблих із поля бою. Використано також лексеми молодіжного сленгу (*постити, відоси, лайкати*), назви зброї та її частин (*танки, джавеліни, байрактари, курок*), інколи введені до авторських метафор, напр.: *Їдуть на танках отряди Кадирова, / Постять відоси в тік-ток, / А наші хлопці стоять з джавелінами, / Лайкають через курок.*

Сучасні пісенні тексти можуть виникати за фольклорними жанровими моделями, серед яких найпоширеніші – колискові, колядки, коломийки. Нині популярні колискової пісні, які, на відміну від традиційних текстів для дітей, виконують дорослим – коханій, синові, матері, Україні та навіть ворогу. У них здебільшого використано пестливо-зменшені, голубливі форми, напр.: *Змучені рученьки, стомлені ніженьки / Годі турботи нести. / Час і поспати – вже котиться ніченька. / Спи, моя любонько, спи!* («Коліскова для коханої», слова О. Удайка, музика В. Охріменка) (УП). У подібних творах Україну осмислено як дитину, що потребує Божої опіки і турботи: *Люлі-люлі, земле моя рідна, / Люлі-люлі, ріки і поля. / У долонях Божих Україна / Засинає, наче немовля* («Коліскова для України») (УП). Інша змістова домінанта звучить у «Колісковій для ворога» (слова і музика Анастасії Шевченко): сум з приводу того, що вороги прийшли в Україну, пророкування-навіювання їхньої неминучої загибелі: *Ой, жаль мені, воріженьку, / Що став на цю доріженьку, / Йдеши на смерть, як навіжений... / Спи!.. Спи!.. Спи!.. Спи!..* (УП). За народнопоетичною традицією нападника названо *воріженьком*, а бажання його смерті виражено спонукально-наказовою формою: *Спи!..* У зовсім іншому стилістичному реєстрі – велично-зворушливо – зазвучала «Коліскова над труною сина». Її востаннє під час прощальної церемонії у храмі Святого Климента у Львові заспівала мати синові, 27-річному воїнові Артемові Димиду, який загинув на полі бою за рідну землю в червні 2022 р.

Юнак, який походить із відомої родини історика Івана Крип'якевича, брав участь у Революції Гідності, воював за Україну в 2014 р. в підрозділах «Азов» та «Гарпун». До 24 лютого 2022 року він перебував у США, але повернувся, щоб боронити свою рідну країну. Проникливі слова матері розкривають глибоку віру християнки у вічне життя Героя: «Бог дав мені сили відспівати колискову і «Христос Воскрес». Я дивилася на кожного священника і так в очі йому співала: «Христос Воскрес!», щоб всі зрозуміли це важливе послання: якщо ми віримо у воскресіння Христа, то маємо вірити у воскресіння наших дітей» [Колискова над труною сина...].

У сучасних зібраннях коломийок – «Бандерштатівські коломийки» у виконанні гурту «Скрябін», «Коломийки про москалів», створених В. Мельниковичем, Д. Грицаном та ін., у гумористично-сатиричній формі показано різницю між українцями та москалями не лише в зовнішньому вигляді, але й у способі життя і праці: *А в нас грають на бандурах, в вас на балалайках / Наші ходять в кожухах, москалі в куфайках. / То які ми вам брати, ми не розумієм, / Ви сі бавите в «войни», ми пшеницю сієм!* (УП). Особливо дошкульно висміяно президента РФ Володьку та його армію хвалену, яку виганяють ЗСУ з української землі, у коломийках у виконанні Ю. Литвинюка й оркестру прикордонників: *Бес Московії Володька / В бункері лютує, / Його армія хвалена / Червяків годує! / А чи пан, чи пропав, / Двічі не вмирати! / Батьківщину від сволоти / Треба вичищати!* У подібних контекстах співаки допускають використання ненормативної лайливої лексики (*бес, сволота* тощо), що підкреслює негативно-зневажливе ставлення до «бункерного діда» та його деморалізованої орди.

У новостворених піснях автори широко послуговуються уснопоетичними мовними джерелами. Зокрема, пісня «Ой у лузі під Донбасом...» (слова І. Швеця, музика Т. Андраша) максимально насичена фольклоризмами. Наведемо початок: *Ой, у лузі, під Донбасом / В кроваву годину / Повставали наші хлопці / Знов за Батьківщину!* (УП). Тут маємо постійні епітети (*в кроваву годину, злії люди, добра слава* та ін.), усталені метафори (*Україну Хочуть згвалтувати, Смерть косила люта* й ін.). Про виникнення тексту в часи нинішньої війни свідчать

назви сучасної зброї: *гради-смерчі, урагани*. Україну порівняно з матір'ю, яку захищають сини, названо *землею козацькою: Із всієї України / Зібрались завзяті, / Грудьми стали до загину / Рятувати матір!* Висловлено впевненість у тому, що *не зможуть ці тирани / В рабство нас закути!; І збережемо державу / У любові братській!*

Пісню «Гей, сивий вітер плаче...» (слова В. Даника, музика В. Лютого) присвячено пам'яті Героїв Небесної Сотні та всіх полеглих Героїв у російсько-українській війні. Подібно до козацьких текстів, її побудовано у вигляді уявного діалогу смертельно пораненого вояка й вітру: *Гей, сивий вітер плаче: / Не вмирай, козаче, трохи поживи! / Ех, рад би я пожити, / Кров моя розлита по густій траві!..* (УП). Конкретно-чуттєвих рис у картині загибелі досягнуто завдяки метафорі-персоніфікації *сивий вітер плаче*, у якій *вітер* постає як сивочолий батько, що тужить над тілом сина. Зримою стає також складна метафора-гіпербола *Кров моя розлита по густій траві!* Семантико-синтаксичний паралелізм, епітети, анафори – всі ці засоби сприяють стилізації розглянутої пісні під майстерний народно-поетичний текст.

Отже, здійснений аналіз сучасних українських пісень засвідчив активізацію фольклорних джерел, використання в авторських текстах типових народнопоетичних засобів виразності, мовних образів *Україна, рідна земля, козак, хлопець, мати, калина, кров* та ін., що відбивають мовомислення українців, їх боротьбу за волю та незалежність у часи Євромайдану та російсько-української війни 2014–2023 років.

Власова А.Ю. Культурологічний аспект сучасної української пісні та її мова. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 1. С. 33–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2016_1_10

Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: Стилістика та культура мови. Київ: Довіра, 1999.

Кирилюк О. Мова мережевого фольклору як засіб опору інформаційній агресії. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2020. Вип. 6. С. 32–49. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/>

handle/123456789/19307/Курулюк_Mova_merezhevoho_folkloru_yak_zasib_oporu_informatsiini_ahresii.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Клецова О.С. Мовностилістичні особливості пісень українського гурту «Океан Ельзи». *Лінгвістика*. 2013. № 3. С. 122–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2013_3_17

Колискова над труною сина. Мама Героя Артема Димида про життя і смерть хлопця. *Credo Свідчення*. 12 серпня 2022 р. URL: <https://credo.pro/2022/08/327096>

Словник гідронімів України. Редкол.: А.П. Непокупний, О.С. Стрижак (заст. голови), К.К. Цілуйко (голова). Київ: Наукова думка, 1979. URL: http://history.org.ua/LiberUA/SIGidrUkr_1979/SIGidrUkr_1979.pdf

Словник української мови в 11 т. Редкол.: І.К. Білодід (голова) та ін. Т. 6. Ред. тому: А.В. Лагутіна, К.В. Ленець. Київ: Наукова думка, 1975. URL: http://ukrlit.org/slovnnyk/slovnnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh

Яручик Ю. Культура мовлення українських музичних гуртів: на матеріалі пісенних текстів «Океану Ельзи», «Скрябіна», «Бумбокса». *Дивослово: Українська мова й література в навчальних закладах*. 2012. № 8. С. 36–39. URL: <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/9-812.pdf>

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

НП – Наші партизани. Проект. Тарас Чубай і Скрябін. URL: https://www.youtube.com/watch?v=TioT1-bx1GI&ab_channel=

ПВ – Пісні війни. URL: https://www.youtube.com/watch?v=r6-AlrMlsPY&ab_channel=GoldenMusicUA

УНП – Українські народні пісні в сучасній обробці. URL: https://www.youtube.com/watch?v=EmmQDWi4rsY&ab_channel=

УП – Українські пісні. 2003–2022. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs>

REFERENCES

A lullaby over the son's coffin. Hero Artem Dymyd's mother about the boy's life and death. *Credo Testimony*. August 12, 2022. URL: <https://credo.pro/2022/08/327096> (in Ukr.).

Bilodid, I.K. (Ed.). (1975). Dictionary of the Ukrainian language: In 11 vol. Vol. 6. A.V. Lahutina, K.V. Lenets, eds. Kyiv: Naukova dumka. URL: http://ukrlit.org/slovnnyk/slovnnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh

Klieshchova, O.Ye (2013). Linguistic features of the songs of the Ukrainian band “Ocean Elsy”. *Linguistics*, 3, 122–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2013_3_17 (in Ukr.).

Kyryliuk, O. (2020). The language of network folklore as a means of resistance to informational aggression. *Language: classical – modern – postmodern*, 6, 32–49. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19307/Kyryliuk_Mova_merezhevoho_folkloru_yak_zasib_oporu_informatsiini_ahresii.pdf?sequence=1&isAllowed=y (in Ukr.).

Nepokupnyi, A.P., Stryzhak, O.S., Tsiluiko, K.K. (Eds.). (1979). Dictionary of hydronyms of Ukraine. Kyiv: Naukova dumka. URL: http://history.org.ua/LiberUA/SIGidrUkr_1979/SIGidrUkr_1979.pdf

Vlasova, A.Yu. (2016). Cultural aspect of modern Ukrainian song and its language. *Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts*, 1, 33–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2016_1_10 (in Ukr.).

Yaruchyк, Yu. (2012). Broadcasting culture of Ukrainian music groups: based on the song texts of “Elza’s Ocean”, “Skryabin”, “Boombbox”. *Dyvoslovo: Ukrainian language and literature in educational institutions*, 8, 36–39. URL: <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/9-812.pdf> (in Ukr.).

Yermolenko, S.Ya. (1999). Essays on Ukrainian literature: Stylistics and language culture. Kyiv: Dovira (in Ukr.).

LEGEND

НП – Our partisans. Project. Taras Chubai and Skriabin. URL: https://www.youtube.com/watch?v=TioT1-bx1GI&ab_channel=

ПБ – Songs of war. URL: https://www.youtube.com/watch?v=r6-AlrMlsPY&ab_channel=GoldenMusicUA

УНП – Ukrainian folk songs in a modern arrangement. URL: https://www.youtube.com/watch?v=EmmQDWi4rsY&ab_channel=

УП – Ukrainian songs. 2003–2022. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs>

Статтю отримано 14.03.2023

Nina Danylyuk

FOLKLORE SOURCES OF THE TEXTS OF THE SONGS AT THE TIME OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

In the article, based on the material of the texts of modern Ukrainian songs, the main means of activating folklore sources are considered: 1) performance of folk songs in a new musical design, accompanied by video clips (e.g. some texts of such bands as “VV”(“BB”), “VIP”, “Boombox” (“Бумбокс”), “Made in Ukraine” and others); 2) filling traditional texts with relevant content (“Пливе кача по Тисині...” (“A duck swims along the Tisin...”), “Ой у лузі червона калина...” (“Oh, a red viburnum is in the meadow...”), “Гей, соколи!” (“Hey, falcons!”), rebel songs from the album “Our Partisans”, performed by Taras Chubai and the bands “Plach Jeremia” and “Skryabin”, etc.); 3) current adaptations of well-known folk songs (“Горіла шина, палала...” (“The tire was burning, it was burning...”) during Euromaidan, “Летіла зозуля...” (“The cuckoo was flying...”), performed by singers Alyona Alyona and Jeri Hale, «Ніч яка місячна...» (“What a moonlit night...”), «Їхали укропи...» (“Ukrops were riding...” etc.); 4) actualization of the texts of certain folklore genres («Колискова для коханої» (“Lullaby for a Beloved”), «Колискова для ворога» (“Lullaby for an Enemy”), “Бандерштатівські коломийки” (“Banderstatt Kolomyiki”) performed by the band “Skryabin”, “Коломийки про москалів” (“Kolomyiki about Muscovites”), “Повстанська колядка” (“Rebel Carol”), etc.); 5) transformation of a different folk genre form into a song (“Буде тобі, враже, так, як відьма скаже” (“For you, the enemy, things will be like the witch will say”) with elements of bewitching orders, performed by Ainge Kreyda); 6) creation of new song texts, using folklore units (e.g: “Ой у лузі під Донбасом...” (“Oh, there in the meadow near Donbas...”), “Гей, сивий вітер плаче...” (“Hey, the gray wind is crying...”), “Там, де є море і гори...” (“There, where there is sea and mountains...”) etc.).

In modern songs, authors use such typical means as semantic-syntactic parallelism, constant epithets, metaphors, key words, anaphora, which contributes to the maximum stylization of the folk poetic text.

A conclusion was made about the activation of folklore sources, in particular, the appeal to Cossack, recruit, rifle and rebel songs, the use of set folk poetic expressive means, language images of Україна, рідна земля, козак, хлопець, мати (Ukraine, native land, Cossack, boy, mother, etc.) in the author's texts, which reflect the linguistic thinking of Ukrainians, their struggle for freedom and independence during the Russian military aggression.

Key words: song text, original work, re-singing, folklore device, language image.